

МАҲАЛЛАЛАРДА ТАДБИРКОРЛИК ВА ҲУНАРМАНДЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Йўлдашев Шохрух Шухратжон ўғли

Наманган вилояти Косонсой туман Гузар маҳалласидаги ёшлар етакчиси

Аннотация. Ушбу мақолада Маҳаллаларда тадбиркорлик ва ҳунармандчиликни ривожлантириш масалалари ёритилган.

Калим сўзлар: маҳалла, тадбиркорлик, бизнес, маҳаллаларда ҳунармандчилик, аҳоли, даромад.

Abstract. This article covers the issues of development of entrepreneurship and crafts in neighborhoods.

Key words: mahalla, entrepreneurship, business, crafts in mahallas, population, income.

Ҳозирги даврда маҳаллаларда ҳунармандчилик ва тадбиркорликни ривожлантиришга мамлакатимиз аҳолисини иш билан таъминлаш, камбағалликни тугатишнинг бош йўналиши сифатида қараяпти. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 3 декабрдаги “Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича ҳоким ёрдамчилари фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги қарорида ҳоким ёрдамчилари зиммасига аниқ вазифалар белгиланган. Ҳоким ёрдамчилари ўз вазифаларини амалга оширишда фойдаланилган молиявий инструментларнинг 2022 йил учун манбалари этиб қуйидагилар белгиланган: а) оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурлари доирасида ажратиладиган кредитлар – 10 триллион сўм; б) аҳолининг бандлигини таъминлаш, уларнинг ўзини ўзи банд қилиши, шунингдек тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиши учун ажратиладиган маблағлар – 1 218 миллиард сўм, шундан:

Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармасидан иш билан банд бўлмаган аҳолига тадбиркорлик қилиш ва ўзини ўзи банд қилиш учун субсидиялар, кредит ресурслари ва бошқа харажатлар учун – 785 миллиард сўм, иш билан банд бўлмаган аҳолини касб-ҳунарга, тадбиркорлик ва ҳунармандликка ўқишга йўналтириш учун – 210 миллиард

сўм; Жамоат ишлари жамғармасидан ишсиз аҳолини ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этиш харажатлари учун – 222 миллиард сўм ажратилди. Юртбошимиз Ш.М. Мирзиёев тўқимачилик, мебел, заргарлик буюмлари ва бошқа бир қатор соҳаларни қўллаб-қувватлаш учун янги чораларни эълон қилди. "Ўзтўқимачиликсаноат" уюшмасига камида 50 турдаги янги маҳсулотларни маҳаллийлаштириш вазифаси қўйилди. Бундай лойиҳаларни ривожлантириш учун тижорат банклари 100 миллион доллар, гилам ишлаб чиқаришга эса 50 миллион доллар ажратдилар. Мато ва трикотажни Европа, Туркия, Миср, Марокашга экспорт қилишда транспорт харажатларининг 70 фоизини давлат қоплаяпти. Умуман олганда, Президент тўқимачилик саноатини янги динамика билан ривожлантириш зарурлигини таъкидлади, келгуси йилда саноат маҳсулотларини экспорт қилиш бўйича 5 миллиард доллардан ортиқ маблағ ажратиладиган дастурлар қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 3 декабрдаги “Маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш бўйича давлат сиёсатининг устувор йўналишлари тўғрисида”ши ПФ-29-сон фармонида аҳолининг тадбиркорлик ташаббусларини амалга оширишга молиявий кўмаклашиш, уларнинг даромадли меҳнат билан бандлигини таъминлаш механизмларини янада такомиллаштириш, маҳаллабай ишлаш тизимини янги босқичга олиб чиқиш орқали камбағалликни қисқартириш, республика, вилоят, туман ва шаҳарларда кўрсатиладиган давлат хизматлари ва манзилли молиявий қўллаб-қувватлаш инструментларини бевосита маҳалла даражасига тушириш мақсадида 2022 йил 1 январдан бошлаб ҳар бир шаҳарча, қишлоқ, овулда, шунингдек, шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар ҳамда овуллардаги ҳар бир маҳаллада (кейинги ўринларда — маҳаллалар) тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳокимининг ёрдамчиси (кейинги ўринларда — ҳоким ёрдамчиси) лавозими таъсис этилди.

Қуйидагилар ҳоким ёрдамчиларининг асосий вазифалари ва фаолият йўналишлари этиб белгиланган:

маҳалладаги ижтимоий-иқтисодий ҳолатни хонадонбай ўрганиш, жумладан аҳолининг бандлик даражасини, оилаларнинг даромад манбаларини, томорқа ерларидан фойдаланиш ҳолатини ҳамда даромадли меҳнатга бўлган интилиши ва эҳтиёжларини таҳлил қилиш;

маҳаллада тадбиркорликни ривожлантиришнинг ички имкониятлари, тадбиркорлик бўйича ихтисослашув ва меҳнат ресурсларини инобатга олган ҳолда, уни ривожлантиришга туртки берадиган омиллар ва йўналишларни белгилаш, уларни ишга солиш орқали маҳалланинг иқтисодий ривожланишини таъминлаш;

доимий даромад манбаига эга бўлмаган ва ишсиз аҳолининг, айниқса, ёшлар ва хотин-қизларнинг қизиқишларини ўрганиш орқали уларни касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўргатувчи ўқув марказларига йўналтириш ҳамда ўқишни тамомлаган битирувчиларнинг бандлигини таъминлашга ёрдам бериш;

маҳалладаги мавжуд бўш иш ўринларини ҳамда хўжалик юритувчи субъектларнинг мавсумий ишчиларга бўлган талабини аниқлаш орқали ишсизларни, биринчи навбатда, «темир дафтар», «аёллар дафтари» ва «ёшлар дафтари»га киритилган ёшлар ва хотин-қизларни бўш (вакант) иш ўринларига жойлаштириш ҳамда ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб қилиш;

маҳаллада истиқомат қилувчи аҳолининг оилавий тадбиркорлигини ривожлантириш, жумладан уларнинг ҳунармандчилик, касаначилик, томорқадан самарали фойдаланиш, кичик ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва бошқа турдаги фаолиятни йўлга қўйиши учун оилавий тадбиркорлик дастурлари доирасида кредитлар олишда кўмаклашиш;

маҳалланинг ихтисослашувидан келиб чиқиб, кооперация асосида тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиш истагини билдирган етакчи тадбиркорларга имтиёзли кредитлар ажратишни ташкил этиш, уларга тадбиркорлик билан мустақил шуғулланиш тажрибасига эга бўлмаган фуқароларни ўз фаолиятини йўлга қўйиши учун уларга бириктириш;

аҳоли томорқаларидан самарали фойдаланишни ташкил этиш, уй шароитида деҳқончилик, чорвачилик, паррандачилик, қуёнчилик, асаларичилик, уруғчилик, кўчатчилик, гулчилик каби фаолият турларини йўлга қўйишга кўмаклашиш;

маҳалладаги иш билан банд бўлмаган аҳолининг тадбиркорлик ва доимий даромад келтирувчи фаолият билан шуғулланишини йўлга қўйиш мақсадида уларга иссиқхона қуриш, томорқасини суғориш учун вертикал суғориш қудуқларини бурғилаш, қишлоқ хўжалиги кооперативига аъзо бўлиш, асбоб-ускуна ва меҳнат қуролларини харид қилиш, бино ва иншоотнинг ижара тўлови ҳамда касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқиши учун субсидиялар олишда кўмаклашиш;

маҳалладаги бўш бино ва ер майдонларини аниқлаб, уларни белгиланган тартибда тадбиркорлик субъектларига ажратиш бўйича тегишли ташкилотларга таклифлар киритиш;

тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишга тўсиқ бўлаётган муаммоларнинг (муҳандислик-коммуникация тизимларига уланиш ва улардан фойдаланиш, турли хил фаолиятни йўлга қўйиш учун рухсатномалар ва лицензиялар олиш, бўш бино ва ер майдонларини тадбиркорлик билан шуғулланиш учун ажратиш ва бошқалар) тегишли ташкилотлар томонидан ҳал этилишини ташкил этиш.

Мамлакатимиз мебел ишлаб чиқаришнинг узоқ анъаналари билан машҳур. Бухоро, Наманган, Самарқанд, Андижон, Фарғона ва Хоразмда 100 га яқин маҳаллалар шу касбга ихтисослашган. Президентимиз ҳунармандлар учун шароитларни кенгайтириш мақсадида ушбу маҳаллалар атрофида мебел саноати марказларини ташкил этиш зарурлигини таъкидлади. Мебел ишлаб чиқарувчилар учун божхона имтиёзларининг амал қилиш муддатини 2024-йил 1-январгача узайтириш, ушбу соҳадаги лойиҳалар сонини кўпайтириш вазифаси юклатилди. Заргарлик буюмларида ҳам кенг имкониятлар мавжуд. Мамлакатимиз заргарлик буюмларининг 300 миллион долларлик бозорига эга. Ушбу талабни маҳаллий заргарлар осонгина қондириши мумкин. Шунинг учун уларни қўллаб-қувватлашга қаратилган бир қатор имтиёзлар ўрнатилди. Хусусан, олтин ва кумуш учун кечиктирилган тўлов учун ҳар қандай банк ва экспортни илгари суриш агентлигининг кафилиги қабул қилинади. Ушбу имконият якка заргарлар учун ҳам жорий этилди. Заргарлик буюмлари учун зарур бўлган хом ашёни вақтинча олиб кириш ва олиб чиқиш учун лицензия талаби бекор қилинди ва қимматбаҳо ва декоратив тошлар божхона тўловларидан озод қилинди. Маҳалла борасида олиб борилаётган сиёсат учта муҳим вазифани ҳал этишни кўзда тутди. Биринчиси, маънавий вазифа бўлиб, у ўзбек халқининг минг йиллик тарихидаги ноёб, энг азиз анъаналарни, қадриятларни қайтадан тиклаш ва ривожлантиришдан иборат. Иккинчиси, сиёсий вазифа бўлиб, маҳалла институтини бугунги замон талабларига мувофиқ тарзда тиклаш ва унинг жамиятни бошқариш ваколатларини кенгайтиришдан иборат. Учинчиси ва энг муҳими, маҳалла фақат яшаш худуди эмас, балки ҳунармандчилик ва тадбиркорликни ривожлантириш маркази бўлиб, мамлакатимизнинг моддий неъматлар ва турли хизматлар яратиш салоҳиятини оширишга муносиб хисса қўшиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 3-dekabrda “Mikrotumanlarda tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va kambag‘allikni kamaytirishga doir davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari to‘g‘risida”gi PF-29-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 25-oktabrdagi “2022-2023-yillarda mahallalar infratuzilmasini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-408-son qarori.
3. N.Q.Yo‘ldoshev // O‘zbekiston mahallalarida hunarmandchilikning o‘tmishi, buguni, kelajagi / «Mahalla – hunarmandchilik va tadbirkorlikni tashkil etishning milliy modeli» mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman tezislari to‘plami. – T.: TDIU, 2023. – 20-25 bb.